

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่ใช้แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research Design) แบบสองกลุ่มโดยวัดแบบอนุกรมเวลา แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยวิธีการจับคู่ (Match Pair) ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยการใช้โปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบิดากับกลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติ จากการใช้คะแนนเฉลี่ยสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดา

รูปแบบการวิจัย

RE	X ₁	O ₁	O ₂	O ₃
RC	X ₂	O ₄	O ₅	O ₆

- RE แทน กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบิดา
- RC แทน กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีการสอนตามปกติ
- X₁ แทน การสอนบิดาพร้อมมารดาเรื่องการเลี้ยงดูบุตรโดยใช้โปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบิดาจากผู้วิจัย
- X₂ แทน การสอนมารดาเรื่องการเลี้ยงดูบุตรโดยใช้วิธีการสอนตามปกติ จากพยาบาลวิชาชีพประจำแผนกหลังคลอดโรงพยาบาลชลบุรี
- O₁ แทน การติดตามประเมินผลจากมารดาในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบิดาโดยใช้แบบสอบถามบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร แบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตร และระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาภายหลังคลอด 4 สัปดาห์
- O₂ แทน การติดตามประเมินผลจากมารดาในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบิดาโดยใช้แบบสอบถามบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร แบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตร และระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาภายหลังคลอด 8 สัปดาห์
- O₃ แทน การติดตามประเมินผลจากมารดาในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบิดาโดยใช้แบบสอบถามบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร แบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตร และระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วย

นมมารดาภายหลังคลอด 12 สัปดาห์

- O₄ แทน การติดตามประเมินผลจากมารดาในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีการสอนตามปกติโดยใช้แบบสอบถามบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร แบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตร และระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ภายหลังคลอด 4 สัปดาห์
- O₅ แทน การติดตามประเมินผลจากมารดาในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีการสอนตามปกติโดยใช้แบบสอบถามบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร แบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตร และระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ภายหลังคลอด 8 สัปดาห์
- O₆ แทน การติดตามประเมินผลจากมารดาในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีการสอนตามปกติโดยใช้แบบสอบถามบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร แบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตร และระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ภายหลังคลอด 12 สัปดาห์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บิดาและมารดาที่มาคลอดบุตรและรับไว้ที่ตึกชลารักษ์ 3 โรงพยาบาลชลบุรี ระหว่างเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม 2543

กลุ่มตัวอย่าง เป็นมารดาหลังคลอดปกติ จำนวน 40 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ตามคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นบุตรคนแรกของบิดาและมารดา
2. มารดามีความตั้งใจในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา
3. ไม่มีภาวะแทรกซ้อนระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอด
4. ไม่มีความผิดปกติของหัวนมและเต้านม
5. บุตรมีน้ำหนักแรกเกิดตั้งแต่ 2500 กรัมขึ้นไป สุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง ไม่มีความพิการใด ๆ แต่กำเนิด
6. มารดาพักอาศัยอยู่บ้านเดียวกับบิดา
7. สามารถอ่านออกและเขียนภาษาไทยได้
8. ไม่มีญาติหรือบุคคลใกล้ชิดที่เป็นบุคลากรทางสาธารณสุข
9. ให้ความร่วมมือในการศึกษา

การสุ่มกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการการจับคู่ (match pair) โดยใช้ระดับคะแนนเฉลี่ยสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดาเป็นเกณฑ์

ขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีดังนี้

1. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดา ซึ่งแบบสอบถามนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของบิดามารดา ได้แก่ ชื่อ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว เบอร์โทรศัพท์ และแผนที่บ้าน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบวัดสัมพันธภาพของคู่สมรส ซึ่งสร้างขึ้นโดย วิลลาวัฒน์ ศรีสุวัฒน์ (2531) ผู้วิจัยนำมาดัดแปลง และแก้ไขสำนวนภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นมารดาหลังคลอด แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยข้อความจำนวน 31 ข้อ เป็นข้อความที่มีลักษณะในด้านบวกจำนวน 18 ข้อ และข้อความที่มีลักษณะในด้านลบจำนวน 13 ข้อ ทั้งนี้ลักษณะแบบสอบถามเป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งคำตอบออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

เป็นความจริงมากที่สุด	คือ	เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบมากที่สุด
เป็นความจริงเป็นส่วนมาก	คือ	เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเป็นส่วนมาก
เป็นความจริงเพียงครั้งหนึ่ง	คือ	เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเพียงครั้งเดียว
เป็นความจริงบ้างเล็กน้อย	คือ	เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบบ้างเล็กน้อย
ไม่เป็นความจริงเลย	คือ	เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้น ไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเลย

การให้คะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดา เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อความที่มีลักษณะทั้งในด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการให้คะแนนขึ้นอยู่กับข้อความดังนี้

2.2.1 ข้อความที่มีลักษณะในด้านบวกให้คะแนนดังนี้

เป็นความจริงมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
เป็นความจริงเป็นส่วนมาก	ให้	4	คะแนน
เป็นความจริงเพียงครั้งหนึ่ง	ให้	3	คะแนน

เป็นความจริงบ้างเล็กน้อย	ให้	2	คะแนน
ไม่เป็นความจริงเลย	ให้	1	คะแนน

2.2.2 ข้อความที่มีลักษณะในด้านลบให้คะแนนดังนี้

เป็นความจริงมากที่สุด	ให้	1	คะแนน
เป็นความจริงเป็นส่วนมาก	ให้	2	คะแนน
เป็นความจริงเพียงครึ่งหนึ่ง	ให้	3	คะแนน
เป็นความจริงบ้างเล็กน้อย	ให้	4	คะแนน
ไม่เป็นความจริงเลย	ให้	5	คะแนน

ผู้วิจัยแปลผลคะแนนสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดา เป็น 3 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแบ่งระดับสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดา ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.34-5.00 หมายถึง บิดาและมารดามีสัมพันธภาพต่อกันในระดับสูง

ค่าเฉลี่ย 1.67-3.33 หมายถึง บิดาและมารดามีสัมพันธภาพต่อกันในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.66 หมายถึง บิดาและมารดามีสัมพันธภาพต่อกันในระดับต่ำ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ภาษาแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลมารดาและทารก จำนวน 4 ท่าน และพยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลมารดาและทารก จำนวน 3 ท่าน (ดังรายนามในภาคผนวก ก) ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ จำนวนภาษา ตลอดจนข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข ถือเป็นความคิดเห็นสอดคล้องและยอมรับของผู้ทรงคุณวุฒิร้อยละ 80 นำแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดาที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขแล้วทดลองใช้กับบิดาและมารดาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน และนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .89

2: ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดจำนวน 40 คู่ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 20 คู่ โดยกลุ่มตัวอย่าง 20 คู่แรกจัดเป็นกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่างจนคุ้นเคยกันดีแล้ว ทำการสอบถามโดยใช้แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดาที่สร้างขึ้นจนครบ 20 คู่ แล้วนำคะแนนมาแปลผลสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดา จัดแบ่งเป็น 3 ระดับ หลังจากนั้นผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างอีก

20 คู่ จัดเป็นกลุ่มควบคุมและทำการสอบถามโดยใช้แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดาจนครบ 20 คู่ แล้วนำคะแนนมาแปลผลและนำมาจับคู่กับกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง คือ กลุ่มบิดาและมารดาหลังคลอดที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบิดาจากผู้วิจัย เรื่องการเลี้ยงดูบุตร จำนวน 20 คน

กลุ่มควบคุม คือ กลุ่มมารดาหลังคลอดที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนตามปกติจากพยาบาลวิชาชีพประจำแผนกหลังคลอด เรื่องการเลี้ยงดูบุตร จำนวน 20 คน

ซึ่งการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้าเป็นกลุ่มควบคุมนั้นจัดทำหลังจากดำเนินการทดลองเสร็จ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของโปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบิดาที่จัดขึ้น จากการพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ และความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม รวมทั้งป้องกันไม่ให้อีกกลุ่มควบคุมเกิดความรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมในการให้การพยาบาล ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนของความตรงภายในของผลการวิจัย ทำให้การแปลผลการวิจัยเกิดความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

3. ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างตามวิธีดังกล่าว ได้กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คู่ ที่มีระดับค่าเฉลี่ยสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดาดังแสดงในตารางที่ 1 ซึ่งผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดาทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และระดับสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดา กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

คู่ที่	ค่าเฉลี่ย		ระดับสัมพันธภาพ ระหว่างบิดาและมารดา	t - test	P - value
	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม			
1	4.29	3.87	ระดับสูง		
2	4.16	4.39	ระดับสูง		
3	4.55	4.00	ระดับสูง		
4	4.87	3.94	ระดับสูง		
5	4.61	3.90	ระดับสูง		
6	3.61	3.61	ระดับสูง		
7	4.55	3.52	ระดับสูง		
8	3.87	4.35	ระดับสูง		
9	4.10	4.65	ระดับสูง		
10	3.77	4.58	ระดับสูง		
11	4.32	4.65	ระดับสูง		
12	4.42	4.61	ระดับสูง		
13	4.13	4.55	ระดับสูง		
14	4.68	4.06	ระดับสูง		
15	4.48	4.13	ระดับสูง		
16	4.39	4.39	ระดับสูง		
17	4.03	3.55	ระดับสูง		
18	4.26	4.42	ระดับสูง		
19	4.39	3.55	ระดับสูง		
20	3.55	4.77	ระดับสูง		
รวม	4.29	4.16	ระดับสูง	1.14	.263

บิดาและมารดา กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีรายละเอียดด้านอายุของบิดา ระดับการศึกษาของบิดา อาชีพของบิดา อายุของมารดา ระดับการศึกษาของมารดา อาชีพของมารดา และรายได้ของครอบครัวดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของบิดาและมารดากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตามด้านอายุของบิดา ระดับการศึกษาของบิดา อาชีพของบิดา อายุของมารดา ระดับการศึกษาของมารดา อาชีพของมารดา และรายได้ของครอบครัว

ข้อมูล	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุของบิดา				
น้อยกว่า 20 ปี	1	5	4	20
20 – 30 ปี	18	90	14	70
มากกว่า 30 ปี	1	5	2	10
ระดับการศึกษาของบิดา				
ประถมศึกษา	4	20	7	35
มัธยมศึกษา/ปวช.	12	60	11	55
อุดมศึกษา/ปวส.	4	20	2	10
อาชีพของบิดา				
รับจ้าง	16	80	14	70
ค้าขาย	3	15	4	20
อื่นๆ	1	5	2	1
อายุของมารดา				
น้อยกว่า 20 ปี	3	15	11	55
20 – 30 ปี	15	75	8	40
มากกว่า 30 ปี	2	10	1	5

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูล	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษาของมารดา				
ประถมศึกษา	5	25	6	30
มัธยมศึกษา/ปวช.	12	60	12	60
อุดมศึกษา/ปวส.	3	15	2	10
อาชีพของมารดา				
รับจ้าง	11	55	8	40
ค้าขาย	2	10	4	20
อื่นๆ	7	35	8	40
รายได้ของครอบครัว				
น้อยกว่า 5,000	-	-	1	5
5,000 – 10,000	7	35	13	65
10,001 – 15,000	10	50	2	10
15,001 – 20,000	2	10	2	10
มากกว่า 20,000	1	5	2	10

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบิดาซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

- 1.1 แผนการสอนเรื่องการเลี้ยงดูบุตร เป็นการกำหนดแนวทางการสอนการให้ความรู้แก่บิดาและมารดา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บิดามารดามีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการเลี้ยงดูบุตร ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบิดา มารดา และบุตร และให้บิดามีส่วนร่วมช่วยเหลือ

มารดาเลี้ยงดูบุตร รวมทั้งส่งเสริมให้มารดาเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา โดยเนื้อหาในแผนการสอน ครอบคลุมความรู้ 8 ด้าน คือ ด้านความสำคัญของบิดา ด้านความสำคัญและประโยชน์ของการเลี้ยง บุตรด้วยนมมารดา ด้านการอุ้มบุตร ด้านการให้นมบุตร ด้านการให้บุตรได้รับวัคซีนตามกำหนด ด้าน การปฏิบัติเมื่อบุตรมีอาการไม่สุขสบาย ด้านการอาบน้ำและสระผมบุตร ด้านการทำให้น้ำนมคงอยู่ โดยการสอนแบ่งเป็น 2 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 มุ่งเน้นส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดา และทารก และด้านการให้ ความรู้แก่บิดาร่วมกับมารดา โดยสอนบิดาร่วมกับมารดาภายใน 24 ชั่วโมงแรกหลังคลอด ใช้เวลา ประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ครอบคลุมเนื้อหา 4 ด้าน คือ ด้านความสำคัญของบิดา ด้านความ สำคัญและประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ด้านการอุ้มบุตร ด้านการให้นมบุตร ดังนี้

1. ด้านความสำคัญของบิดา สอนเกี่ยวกับ ความสำคัญและประโยชน์ที่บิดา ส่วนช่วยเหลือมารดาในการเลี้ยงดูบุตร และบทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร ด้วยวิธีการบรรยาย ประกอบสื่อ เปิดโอกาสให้บิดามารดาอภิปรายร่วมกัน

2. ด้านความสำคัญและประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา สอนเกี่ยวกับ ความสำคัญของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา และประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ด้วยวิธี การบรรยายประกอบสื่อ เปิดโอกาสให้บิดามารดาแสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกัน

3. ด้านการอุ้มบุตร สอนเกี่ยวกับ การอุ้มบุตรในท่าต่างๆ ได้แก่ ท่าอุ้มให้นม อุ้มให้เรอ อุ้มเดินเล่น ด้วยวิธีการสาธิตและให้ฝึกปฏิบัติ เปิดโอกาสให้บิดามารดาได้ซักถามและ แสดงความคิดเห็น ขณะสาธิตและภายหลังสาธิต รวมทั้งให้ฝึกปฏิบัติ ผู้วิจัยกล่าวชมเชย ให้กำลังใจ เมื่อบิดามารดาปฏิบัติได้ถูกต้อง

4. ด้านการให้นมบุตร สอนเกี่ยวกับ วิธีการให้นมบุตร ระยะเวลาที่เหมาะสม ในการให้นมบุตร ด้วยวิธีการบรรยายและให้คำแนะนำแก่มารดาแล้วให้มารดาปฏิบัติตามโดยบิดา เป็นผู้สนับสนุน และให้กำลังใจ

ครั้งที่ 2 มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติให้แก่บิดาร่วมกับมารดาที่ได้รับการสอนจากตอนที่ 1 ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ครอบคลุมเนื้อหา 4 ด้าน คือ ด้านการให้บุตรได้รับวัคซีนตาม กำหนด ด้านการปฏิบัติเมื่อบุตรมีอาการไม่สุขสบาย ด้านการอาบน้ำและสระผมบุตร และด้านการทำ ให้น้ำนมคงอยู่ ดังนี้

1. ด้านการให้บุตรได้รับวัคซีนตามกำหนด สอนเกี่ยวกับ ความสำคัญของการได้ รับวัคซีน และกำหนดเวลาที่ควรพาบุตรไปรับวัคซีน ด้วยวิธีการบรรยาย เปิดโอกาสให้บิดามารดา ซักถามและแสดงความคิดเห็น

2. ด้านการปฏิบัติเมื่อบุตรมีอาการไม่สุขสบาย สอนเกี่ยวกับ การสังเกตและดูแล แก้อาการคลื่นเป็นผื่น ผดผื่น อาการหวัด ไข้ ท้องเสีย ท้องอืดด้วยวิธีการบรรยาย และสอนเกี่ยวกับ

การทำความสะอาดภายหลังบุตรถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ และการเปลี่ยนผ้าอ้อมให้บุตร ด้วยวิธีการสาธิต เปิดโอกาสให้บิดามารดาได้ซักถามและแสดงความคิดเห็น ขณะสาธิตและภายหลังสาธิต รวมทั้งให้ฝึกปฏิบัติจริง โดยขณะที่บิดาและมารดาฝึกปฏิบัติผู้วิจัยจะให้กำลังใจและคำชมเชยเมื่อปฏิบัติถูกต้อง

3. ด้านการอาบน้ำและสระผมบุตร สอนเกี่ยวกับ การเตรียมอุปกรณ์ ของใช้ในการอาบน้ำ เสื้อผ้าบุตร การจัดสถานที่อาบน้ำอย่างเหมาะสม และสาธิตการอาบน้ำ เปิดโอกาสให้บิดามารดาได้ซักถามและแสดงความคิดเห็น ขณะสาธิตและภายหลังสาธิต รวมทั้งให้ฝึกปฏิบัติจริง ในขณะที่บิดาและมารดาฝึกปฏิบัติผู้วิจัยจะให้กำลังใจและคำชมเชยเมื่อปฏิบัติถูกต้อง

4. ด้านการทำให้น้ำนมคงอยู่ สอนเกี่ยวกับ การทำให้น้ำนมมีเพียงพอในการเลี้ยงดูบุตร การเตรียมอุปกรณ์ วิธีการบีบหรือปัมน้ำนม การเก็บรักษาน้ำนม และวิธีการนำน้ำนมที่เก็บไว้มาใช้เลี้ยงบุตรเมื่อมารดาต้องทำงานนอกบ้าน ด้วยวิธีการสาธิตและให้มารดาฝึกปฏิบัติการบีบน้ำนมโดยบิดาเป็นผู้สนับสนุน ให้กำลังใจ และให้คำแนะนำ ผู้วิจัยสังเกตและให้คำชมเชยเมื่อบิดามารดาปฏิบัติได้ถูกต้อง หลังการฝึกปฏิบัติให้บิดาและมารดาช่วยกันสรุปถึงการเลี้ยงดูบุตร และให้บอกปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติ แล้วให้กลุ่มแสดงความคิดเห็น ผู้วิจัยช่วยสรุปเพิ่มเติม

1.2 คู่มือเรื่อง บทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร เป็น เอกสารสรุปย่อเนื้อหาจากแผนการสอน โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บิดานำกลับไปทบทวนที่บ้านเมื่อสิ้นสุดการสอน ในเอกสารจะมีภาพประกอบเนื้อหาครอบคลุม 8 ด้าน ดังนี้ ด้านความสำคัญของบิดา ด้านความสำคัญและประโยชน์ของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา ด้านการอุ้มบุตร ด้านการให้นมบุตร ด้านการให้บุตรได้รับวัคซีนตามกำหนด ด้านการปฏิบัติเมื่อบุตรมีอาการไม่สุขสบาย ด้านการอาบน้ำและสระผมบุตร และด้านการทำให้น้ำนมคงอยู่ โดยแจกให้แก่บิดาและมารดาภายหลังจากสิ้นสุดการสอนในวันที่ 2 ให้นำกลับไปทบทวนที่บ้าน

1.3 แผนเยี่ยมบ้านบิดาและมารดาหลังคลอด เป็น แผนการกำหนดแนวทางการติดตามบิดาและมารดาหลังคลอด มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบปัญหาการเลี้ยงดูบุตรหลังจากจำหน่ายจากโรงพยาบาล ใช้สำหรับการให้ความรู้ การให้คำแนะนำ และการสอบถามปัญหาการเลี้ยงดูบุตรจากมารดาหลังคลอดพร้อมบิดา โดยใช้เวลาประมาณ 50 นาที เนื้อหาในการให้คำแนะนำครอบคลุม 5 ด้าน คือ ด้านการป้องกันหวั่นมแตกเป็นแผล ด้านการปฏิบัติตนให้น้ำนมเพียงพอ ด้านการบีบน้ำนมและการปัมน้ำนมที่ถูกต้อง ด้านการจัดเก็บน้ำนมและการนำน้ำนมมาใช้เลี้ยงบุตร และด้านการให้บุตรได้รับวัคซีนตามกำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีจำนวน 2 ชุด ดังนี้

2.1 แบบสอบถามบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดของ Duvall (1971 : 225 ; Duvall, cited in Duvall & Miller 1985 : 160-161) แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยข้อความที่มีลักษณะในด้านบวกทั้งสิ้น มีจำนวน 21 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งคำตอบออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

เป็นความจริงมากที่สุด	คือ	เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบมากที่สุด
เป็นความจริงเป็นส่วนมาก	คือ	เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเป็นส่วนมาก
เป็นความจริงเพียงครั้งหนึ่ง	คือ	เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเพียงครั้งเดียว
เป็นความจริงบ้างเล็กน้อย	คือ	เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบบ้างเล็กน้อย
ไม่เป็นความจริงเลย	คือ	เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเลย

แบบสอบถามแต่ละข้อจะเป็นคำถามปลายเปิด แต่ละข้อมีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ ผู้ตอบจะต้องเลือกตอบเพียง 1 คำตอบ เกณฑ์การให้คะแนนบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรมีดังนี้

เป็นความจริงมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
เป็นความจริงเป็นส่วนมาก	ให้	4	คะแนน
เป็นความจริงเพียงครั้งหนึ่ง	ให้	3	คะแนน
เป็นความจริงบ้างเล็กน้อย	ให้	2	คะแนน
ไม่เป็นความจริงเลย	ให้	1	คะแนน

ผู้วิจัยแปลผลคะแนนของแบบสอบถามบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร เป็น 5 ระดับ โดยใช้คะแนนเฉลี่ย เป็นเกณฑ์ในการแบ่งระดับบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00	หมายถึง	มีบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49	หมายถึง	มีบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49	หมายถึง	มีบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49	หมายถึง	มีบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49	หมายถึง	มีบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในระดับน้อยที่สุด

2.2 แบบสอบถามแบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตรและระยะเวลาในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวทางจากหลักการให้อาหารทารก (อายุ 0-4 เดือน) ของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ลักษณะแบบสอบถามเป็นข้อความให้เลือกตอบเกี่ยวกับแบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตร และระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาของมารดาหลังคลอดตั้งแต่แรกเกิดถึง 12 สัปดาห์ โดยติดตามสอบถามมารดาทุก 4 สัปดาห์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การหาความตรงตามเนื้อหา (content validity)

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นและผ่านการแก้ไขในขั้นต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน ได้แก่ อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลมารดาและทารก จำนวน 4 ท่าน และพยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลมารดาและทารก จำนวน 3 ท่าน (ตั้งรายนามในภาคผนวก ก) เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ครอบคลุมและความสอดคล้องของเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์ ความเหมาะสมของที่ใช้ภาษา โดยใช้เกณฑ์ตัดสินความตรงเชิงเนื้อหาตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิตรงกันร้อยละ 80 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด หลังจากผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วปรากฏผลดังนี้

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1.1.1 แผนการสอนเรื่องการเลี้ยงดูบุตร พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเห็นด้วยกับความถูกต้องของเนื้อหา ครอบคลุมและความสอดคล้องของเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์ ความเหมาะสมของที่ใช้ภาษา

1.1.2 คู่มือเรื่องบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเห็นด้วยกับความถูกต้องของเนื้อหา ครอบคลุมและความสอดคล้องของเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์ ความเหมาะสมของที่ใช้ภาษา ส่วนภาพประกอบเนื้อหามีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 1 ท่านเสนอแนะให้ปรับปรุงให้สวยงามและน่าสนใจ

1.1.3 แผนเยี่ยมบ้านบิดาและมารดาหลังคลอด พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเห็นด้วยกับความถูกต้องของเนื้อหา ครอบคลุมและความสอดคล้องของเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์ ความเหมาะสมของที่ใช้ภาษา

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2.1 แบบสอบถามบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเห็นด้วยกับความถูกต้องของเนื้อหา ครอบคลุมและความสอดคล้องของเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์ ความเหมาะสมของที่ใช้ภาษา

1.2.2 แบบสอบถามแบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตรและระยะเวลาการเลี้ยงบุตร ด้วยนมมารดา พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเห็นด้วยกับความถูกต้องของเนื้อหาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 1 ท่านเห็นควรปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability)

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้กับมารดาหลังคลอดที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

2.1.1 แผนการสอนเรื่องการเลี้ยงดูบุตร ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพกับบิดาและมารดาหลังคลอดแล้วจึงให้ทำแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดา จากนั้นจึงสอนบิดาและมารดาหลังคลอดโดยใช้ดำเนินการตามแผนการสอนเรื่องการเลี้ยงดูบุตร เพื่อทดสอบความชัดเจนและความเข้าใจภาษาและระยะเวลาที่ใช้ในกิจกรรมต่างๆตามแผนการสอน พบว่าบิดาและมารดาเข้าใจในภาษาที่ใช้ มีความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติตามคำแนะนำโดยใช้เวลาในการสอนได้ตรงตามแผนการสอน

2.1.2 คู่มือเรื่องบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร ภายหลังจากสิ้นสุดการสอนตามแผนการสอนเรื่องการเลี้ยงดูบุตร ผู้วิจัยแจกคู่มือ "บทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร" ให้บิดาและมารดานำกลับไปทบทวนที่บ้าน และนัดเยี่ยมบ้านมารดาหลังคลอดในวันที่ 7 หลังคลอด พบว่าบิดาและมารดาแสดงความสนใจคู่มือเรื่องบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรโดยการเปิดอ่าน

2.1.3 แผนเยี่ยมบ้านบิดาและมารดาหลังคลอด เมื่อครบ 7 วันหลังคลอดผู้วิจัยติดตามเยี่ยมบ้านบิดาและมารดาหลังคลอดตามนัด และให้คำแนะนำตามแผนการเยี่ยมบ้าน พบว่าบิดาและมารดาหลังคลอดมีปัญหาเกี่ยวกับเต้านมคัดและหัวนมแตก 1 รายจึงให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหา หลังจากเยี่ยมบ้านมารดาหลังคลอดแล้วนัดเยี่ยมบ้านครั้งต่อไป 1 เดือนหลังคลอด เพื่อให้ทำแบบสอบถามบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร และแบบสอบถามแบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตรและระยะเวลาการเลี้ยงบุตร

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 แบบสอบถามบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร เมื่อครบกำหนด 1 เดือนหลังคลอดติดตามเยี่ยมบ้านให้มารดาหลังคลอดทำแบบสอบถามบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .81

2.2.2 แบบสอบถามแบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตรและระยะเวลาการเลี้ยงบุตร ด้วยนมมารดา หลังจากมารดาหลังคลอดทำแบบสอบถามบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรแล้วจึงให้

ทำแบบสอบถามแบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตรและระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา พบว่ามารดาหลังคลอดมีความเข้าใจและสามารถตอบคำถามได้ตรงประเด็นนอกจากนี้ยังพบว่ามารดาหลังคลอดทุกคนเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา เมื่อมารดาทำแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยแจ้งสิ้นสุดการเยี่ยมบ้าน

การดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การดำเนินการทดลอง และการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็นขั้นการเตรียมการและขั้นทดลอง ดังนี้

1.1 ขั้นเตรียมการ

- 1.1.1 ศึกษาหาความรู้จาก ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 1.1.2 เข้าร่วมฟังการบรรยายเกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ซึ่งจัดอบรมให้แก่บุคลากรทางสาธารณสุข ที่โรงพยาบาลพระปกเกล้าจังหวัดจันทบุรี
- 1.1.3 ศึกษาดูงานที่คลินิกนมแม่ โรงพยาบาลศิริราช เป็นเวลา 2 วัน
- 1.1.4 สังเกตการสอนของพยาบาลวิชาชีพแผนกหลังคลอด ที่ตึกชลาร์กซ์ 3 โรงพยาบาลชลบุรี
- 1.1.5 นำข้อมูลทั้งหมดมาสร้างเครื่องมือในการดำเนินการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 1.1.6 ขอนหนังสือจากคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลชลบุรี และติดต่อรองผู้อำนวยการโรงพยาบาลชลบุรีฝ่ายการพยาบาล หัวหน้าแผนกหลังคลอดและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือและชี้แจงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย

1.2 ขั้นทดลอง

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกมารดาในระยะหลังคลอดจากระเบียงประวัติมารดาหลังคลอดที่ตึกชลาร์กซ์ 3 ถ้าพบว่ามีมารดาหลังคลอดปกติที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดผู้วิจัยเริ่มสร้างสัมพันธภาพกับมารดาหลังคลอดปกติ โดยการแนะนำตัวผู้วิจัย บอกวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอความร่วมมือ และพิทักษ์สิทธิของมารดาหลังคลอดปกติด้วยการศึกษาเฉพาะมารดาหลังคลอดปกติที่ยินดีเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างแล้วผู้วิจัยให้ตอบแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดาโดยใช้เวลาประมาณ 30 นาที เมื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยสัมพันธภาพระหว่างบิดาและมารดาแล้วดำเนินการดังนี้

กลุ่มทดลอง ผู้วิจัยเป็นผู้สอนโดยใช้โปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบิดาซึ่งในการสอนแต่ละครั้งจะมีกลุ่มทดลอง 1 - 2 คู่ และเริ่มสอนเมื่อมารดามีอาการสดชื่น อาการปวดแผลบรรเทาลง รวมทั้งบิดาและมารดามีความพร้อมร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้ การสอนจะเริ่มภายใน 24 ชั่วโมงหลังคลอด มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยนำกลุ่มทดลองมายังที่สถานที่ที่จัดเตรียมไว้ ทักทายพูดคุยแนะนำ ให้ภายในกลุ่มรู้จักกัน เพื่อสร้างความเป็นกันเองประมาณ 5 นาที

2. ทำการสอนครั้งที่ 1 โดยใช้โปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร ครั้งที่ 1 แก่บิดาพร้อมมารดาตามแผนการสอนเรื่องการเลี้ยงดูบุตร ครอบคลุมเนื้อหา 4 ด้าน คือ ด้านความสำคัญของบิดา ด้านการอุ้มบุตร ด้านความสำคัญและประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ด้านการให้นมบุตร ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที หลังจากสิ้นสุดสอนแล้วผู้วิจัยเปิดโอกาสให้บิดามารดาซักถามและแสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งนัดหมายบิดามารดามาพบครั้งที่ 2 ในวันรุ่งขึ้น โดยใช้สถานที่เดิม

3. ทำการสอนโดยใช้โปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรครั้งที่ 2 ตามแผนการสอนเรื่องการเลี้ยงดูบุตร ครอบคลุมเนื้อหา 4 ด้าน คือ ด้านการอาบน้ำและสระผมบุตร ด้านการปฏิบัติเมื่อบุตรมีอาการไม่สุขสบาย ด้านการให้น้ำนมคงอยู่ ด้านการให้บุตรได้รับวัคซีนตามกำหนด ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที หลังจากนั้นเปิดโอกาสให้บิดามารดาซักถามและแสดงความคิดเห็น สุดท้ายผู้วิจัยแจกคู่มือบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรให้บิดานำกลับไปทบทวนที่บ้าน และกล่าวขอบคุณบิดามารดาพร้อมทั้งนัดเยี่ยมบ้านในสัปดาห์แรกหลังคลอด โดยนัดเวลาที่เหมาะสมตามแต่บิดามารดาสะดวกเพื่อสามารถพบได้ทั้งบิดาและมารดา

4. เยี่ยมบ้านในสัปดาห์แรกหลังคลอดตามนัด เพื่อให้ความรู้ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันหวัมนแตกเป็นแผล การปฏิบัติตนให้มีน้ำนมเพียงพอ การบีบน้ำนมและการปัมน้ำนมที่ถูกวิธี การจัดเก็บน้ำนมและการนำน้ำนมมาใช้เลี้ยงบุตร การพาบุตรไปรับวัคซีนตามกำหนด รวมทั้งให้คำปรึกษาเพิ่มเติมตามสภาพปัญหาที่พบ ให้กำลังใจ กระตุ้นให้บิดาช่วยเหลือมารดาในการเลี้ยงดูบุตร กล่าวขอบคุณบิดาและมารดา นัดวันและเวลาที่เหมาะสมเพื่อเยี่ยมบ้านในสัปดาห์ที่ 4 จนถึงสัปดาห์ที่ 12 หลังคลอด เพื่อสอบถามแบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตร ระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา

กลุ่มควบคุม มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยนำกลุ่มควบคุมไปพบพยาบาลวิชาชีพประจำแผนกหลังคลอดตามเวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้

2. กลุ่มควบคุมได้รับการสอนเรื่องการเลี้ยงดูบุตรที่ตึกชลาวัณย์ 3 โดยพยาบาลวิชาชีพประจำแผนกหลังคลอด โรงพยาบาลชลบุรี ตามมาตรฐานการพยาบาลมารดาหลัง

คลอดโดยมีเนื้อหาครอบคลุม 8 ด้าน คือ ด้านความสำคัญของบิดา ด้านการอุ้มบุตร ด้านความสำคัญและประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ด้านการให้นมบุตร ด้านการอาบน้ำและสระผมบุตร ด้านการปฏิบัติเมื่อบุตรมีอาการไม่สุขสบาย ด้านการทำให้น้ำนมคงอยู่ ด้านการให้บุตรได้รับวัคซีนตามกำหนด ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง

3. ภายหลังจากสิ้นสุดการสอน ผู้วิจัยพบบิดาและมารดานัดหมายวันและเวลาที่เหมาะสมเพื่อเยี่ยมบ้านในสัปดาห์ที่ 4 จนถึงสัปดาห์ที่ 12 หลังคลอด เพื่อสอบถามแบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตร ระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเยี่ยมบ้านกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามวันและเวลาที่นัดหมาย ในสัปดาห์ที่ 4 สัปดาห์ที่ 8 และสัปดาห์ที่ 12 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากมารดาโดยใช้แบบสอบถามบทบาทบิดาในการเลี้ยงบุตร แบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตรและระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในสัปดาห์ที่ 12 เรียบร้อยแล้วผู้วิจัยแจ้งการสิ้นสุดการเยี่ยมบ้านให้บิดามารดาทราบรวมระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 4 เดือน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงตุลาคม 2543

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แกรมสำเร็จรูป SPSS⁺ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

1. บทบาทบิดาในการดูแลบุตร วิเคราะห์ด้วยการคำนวณหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)
2. แบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตร และระยะเวลาในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาวิเคราะห์ด้วยสถิติจำนวนและร้อยละ
3. เปรียบเทียบบทบาทบิดาในการดูแลบุตรระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบิดาและกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนตามปกติ ด้วยวิธีการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติทดสอบวิเคราะห์ความแปรปรวนซ้ำ (Repeated Measure MANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. เปรียบเทียบแบบแผนของนมที่ใช้เลี้ยงบุตรระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบิดาและกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนตามปกติ ด้วยวิธีการเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างหลายกลุ่มโดยใช้สถิติทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test Statistic) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. เปรียบเทียบระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบิดาและกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนตามปกติ ด้วยวิธีการเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างกลุ่มด้วยสถิติทดสอบที (t – test Statistic) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05